

Nr 10.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckta motioner, dels om utredning av förhållandena inom bokförlagsverksamheten och bokdistributionen inom landet, dels om inrättandet av ett statligt bokförlag.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, II: 8, av herrar *Severin* i Stockholm och *Lindberg*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning av förhållandena inom bokförlagsverksamheten och bokdistributionen i landet.

Vidare har i en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, II: 53, av herr *Adolfsson* m. fl. föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning, som med beaktande av de i motionen framförda synpunkterna snarast möjligt framlägger förslag om inrättandet av ett statligt bokförlag.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet, som upptagit bägge motionerna till samtidig behandling, har berett Svenska författareföreningen, Svenska bokförläggareföreningen, Svenska bokhandlareföreningen, Kooperativa förbundet, Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag och Sveriges allmänna biblioteksförening tillfälle att yttra sig över motionerna.

Svenska författareföreningen önskar med livligt instämmande i motionernas kulturella syftemål tillstyrka förslagen om en allsidig och förutsättningslös utredning av förhållandena inom bokförlagsverksamheten och bokdistributionen och om inrättandet av ett statligt bokförlag.

Svenska bokförläggareföreningen lämnar i sitt yttrande ett omfattande siffermaterial avsett att belysa olika problem inom den svenska bokproduktionen i förhållande till andra länders. De uttalanden föreningen på grundval av det redovisade statistiska materialet gör kunna sammanfattas så,

att det nu i Sverige utges flera originalarbeten än översättningar;

att försäljningen av klassisk litteratur i vårt land är väsentligt större än i grannländerna och att den svenska originallitteraturen är föremål för ett intresse från förlagens och från allmänhetens sida, som är ganska enastående;

att den svenska översättningslitteraturen är mycket mera rikhaltig och omfattande än fallet är i våra grannländer;

att det knappast finnes något land där den värdefulla utländska litteraturen kommer ut i översättning så snabbt och i sådan utsträckning som den gjort i Sverige under senare år;

att priserna på nyutkommen skönlitteratur i England och Amerika icke nämnvärt divergera från de nordiska, trots att böckerna utgå till en många gånger större publik;

att man vid granskning av bokpriserna inte bör bortse från den mycket framträdande roll som billighetslitteraturen spelar i vår bokproduktion; det torde i detta nu vara svårt att finna någon författare av betydelse — klassisk eller modern — som icke fått en eller flera av sina mera värdefulla böcker utgivna i billiga upplagor;

att genom realisationer den bokläsande allmänheten så gott som årligen bjudes rikhaltig och värdefull litteratur;

att det finns vissa gränser för publikens förmåga att absorbera billighetslitteratur;

att genom den svenska bokhandeln all sorts litteratur säljes på väsentligt fler orter än i våra grannländer;

att bokhandelns provisioner för skol- och läroböcker är 25 % av boklädspriset, varav bokhandlarna ofta få ge skolorna $16\frac{2}{3}$ %, för billighetslitteratur i genomsnitt ungefär 33 % av boklädspriset, för nyutkommande skönlitteratur i genomsnitt 37 % av boklädspriset och att av denna rabatt lämnas till stats- och kommunalunderstödda bibliotek en rabatt av 20 %;

att de ansvarskännande bokförlagen fritaga sig från att ha missbrukat allmänhetens godtrogenhet för förhandsteckning på biografiska verk, samt

att ivad det gäller statens utgivande av tryckalster det till sitt ojämförliga flertal är en tryckerifråga och icke en bokförlagsfråga.

Beträffande förhållandet mellan författare och bokförlag framhåller föreningen bland annat, att den unga litteraturen i vårt land är synnerligen omhuldad. Det torde inte vara något tvivel om att i intet annat land är den unga litteraturen proportionsvis så väl representerad som i vårt. Förlagens intresse att utge den unga litteraturen har bl. a. tagit sig uttryck genom annonser i dagspressen med uppmaning till debutanter att insända sina förstlingsverk. Föreningen framhåller vidare:

Olika idériktningar, religiösa, moraliska, politiska och estetiska ha i vårt land haft minst samma lätthet att få förläggare som i andra västeuropeiska och demokratiska länder. Ja, man torde kunna påstå att det varit lättare i Sverige för författare, vilka haft en mot vedertagen åsikt stridande uppfattning, att få förläggare för sina böcker än i andra länder. Detta beror dels på konkurrensen mellan de olika förlagsföretagen, dels på den frisinta anda, i vilken de ledande svenska förlagen sköts. Albert Bonniers förlag, mot vilket motion nr 53 särskilt synes rikta sig, har härvidlag följt den tradition, som för snart hundra år sedan formulerades av dess förste innehavare att »vid bedömandet av ett er-

bjudet manuskript i främsta rummet taga det konstnärliga värdet i övervägande utan att därvid hänsyn toges till dagens auktoriserade meningar vare sig i fråga om framställningssätt eller innehåll». De två tryckfrihetsåtal, som firman under sin verksamhet blivit utsatt för genom allmän åklagare, äro typiska härvidlag, nämligen åtalet mot August Strindbergs »Giftas» och mot Gustaf Frödings »Stänk och flikar», liksom den våldsamma oppositionstorm, som restes mot firman för att den vågade åtaga sig utgivningen av några av Hjalmar Söderbergs böcker, vilka ansågos sedlighetssårande. Det är just dessa författarnamn vilka nämnas i motion nr 53.

Beträffande författarhonoraren framhålles bland annat, att de ledande förlagen i Sverige redan nu tillämpa minst samma höga honorarberäkning som den som använts i grannländerna. Emellertid framhålles, att även om författarnas honorarandel av boklåspriset är hög i förhållande till förläggarens — högre i vårt land än annorstädes — så kunna ändock de genomsnittliga författarhonoraren för nyutkommande svensk skönlitteratur sägas vara låga. Detta beror på att i vårt land den *genomsnittliga* försäljningen av nyutkommande svensk skönlitteratur stannar vid omkring 900 exemplar. Då åtskilliga arbeten utgå i många upplagor betyder *genomsnittssiffran* att flertalet arbeten stanna vid en mycket blygsammare försäljning. Men detta exemplarantal är så ringa, att även om honorarprocenten är hög, måste författarhonoraret bli otillfredsställande i förhållande till det nedlagda arbetet. Att söka finna bot härför berör emellertid icke frågan om privat eller statlig förlagsverksamhet.

Efter att slutligen ha berört frågan om honorering av billighetslitteratur sammanfattar föreningen sitt yttrande sålunda:

1) att i Sverige genom bokförlagens försorg utkomma flera olika bokarbeten än i med vårt land jämförbara länder.

2) att förhållandet mellan översättningar och originalarbeten i Sverige är till originalarbetenas förmån.

3) att boklåspriset på nyutkommande litteratur genomsnittligt icke ligger högre än i våra grannländer eller i de anglosaxiska länderna med deras stora språkområden.

4) att utgivningen av billighetslitteratur i Sverige är betydligt större än i jämförbara länder.

5) att det svenska bokhandelssystemet, kommissionsbokhandeln, tar sikte på spridningen av all slags litteratur, och icke endast den mest efterfrågade, och därför är av mycket stor kulturell betydelse.

6) att författarhonoraret beräknat i procent av boklåspriset i vårt land är minst lika högt och oftast högre än i något annat land.

7) att förlagsvinsten för skönlitteraturen i procent av boklåspriset är väsentligt lägre än författarhonoraret.

Föreningen yrkar, att motionen icke måtte föranleda någon åtgärd.

Svenska bokhandlareföreningen framhåller att det inom svensk bokdistribution förekommande s. k. kommissionssystemet är av utomordentligt stor betydelse för

bokspridningen och för tillgängligheten av litteratur ute i landet. Det svenska systemet — som f. ö. i stort sett överensstämmer med övriga skandinaviska länders — har också visat sig kunna handha en i förhållande till folkmängden synnerligen stor och mångsidig bokförsäljning. En jämförelse med t. ex. de anglosaxiska länderna visar hur mycket effektivare och för litteraturen gynnsammare vårt system verkar. Vidare framhålles, att det ingalunda är så, att förlag och bokhandel skulle sakna intresse för utgivning och försäljning av billiga böcker. Tvärtom betraktas det från bokhandelns sida som en betydelsefull tillgång, att böcker i stor utsträckning utgivas i billighetsserier, varigenom långt bredare kretsar av bokköpare kunna nås. Emellertid är det otänkbart att i vårt land med vårt begränsade språkområde kunna genom prissättningen så påverka bokavsättningen, att denna därigenom skulle få en nödvändig mångdubbling över hela linjen. Det är dock en kulturuppgift av allra första ordningen att mångsidigheten i utgivningen icke hämmas och att förlagen alltjämt ge ut så stort antal böcker, för vilka de måste räkna med små upplagor.

Efter en redogörelse för gällande rabattbestämmelser framhåller föreningen, att bokhandelns företagarvinst är synnerligen låg. Föreningen förnekar att andra organisationsformer skulle kunna utföra det arbete bokhandeln utför med samma effektivitet till lägre kostnader.

Föreningen finner med sin erfarenhet den i motionerna, särskilt II:53, mot den enskilda bokförlagsverksamheten i Sverige riktade kritiken oberättigad och missvisande samt vänder sig mot tanken på ett statligt bokförlag, vilket skulle innebära en verklig kulturell tillbakagång. En statsdirigerad förlagsverksamhet skulle enligt föreningens förmenande bli ekonomiskt betungande för det allmänna, och de fördelar, motionärerna tro att den skulle medföra, förefalla föreningen vara chimära. Föreningen avstyrker bägge motionernas yrkanden.

Kooperativa förbundet, som avstår ifrån att ingå på en diskussion av de i motionen II:53 utvecklade synpunkterna, framhåller beträffande motionen II:8, att åtskilligt står att vinna för den bokköpande allmänheten genom en rationellt organiserad avsättning i form av bokklubbar o. d. Förbundet erinrar vidare om den verksamhet, som KF:s bokförlag bedriver. Då förlagsverksamheten icke bedrivs i vinstsyfte, taga sig de lägre kostnaderna uttryck i låga bokpriser. Samtliga inkomster av förlagsrörelsen ha oavkortade använts för att ge ut nya böcker till lägsta möjliga priser. Förbundet erinrar vidare om den verksamhet i syfte att genom produktion i stora upplagor förbilliga böckerna, som bedrivs av vissa andra förlag av folkrörelsekaraktär. En utveckling i av motionärerna önskad riktning är sålunda redan i gång i vårt land. Detta hindrar emellertid icke att en allsidig och förutsättningslös utredning om bokförlagsverksamheten och bokdistributionen synes vara av värde icke minst med hänsyn till att förhållandena på detta både kulturellt och ekonomiskt viktiga område äro relativt litet kända. Till sist anför förbundet:

I motionen beröres även den pågående utredningen beträffande ett förbilli-

gande av läroböckerna. Styrelsen vill erinra om att Kooperativa förbundet genom förvärvet av AB Ehlin's skolmaterial numera lagt grunden till ett ingripande även på detta område. När ifrågavarande utredning föreligger färdig, torde styrelsen beredas tillfälle att närmare utveckla sina synpunkter på detta problem och redovisa de planer på en kooperativ medverkan på läroboksområdet, som äro under överbägande.

Som motionärerna framhålla föreligger ett nära samband mellan frågan om ett eventuellt statligt läroboksförlag och spörsmålet om statliga åtgärder i någon form på bokproduktionens område i allmänhet, vilket av motionärerna diskuterats såsom ett alternativ till ökad kooperativ bokproduktion och -försäljning genom folkrörelsernas försorg i fri konkurrens med den dominerande privata förlagsverksamheten.

Enligt styrelsens mening bör ifrågavarande samband i och för sig motivera, att man uppskjuter igångsättandet av den av motionärerna begärda allsidiga och förutsättningslösa utredningen av förhållandena inom bokförlagsverksamheten och bokdistributionen till dess att erfarenhet kunnat vinnas av den förutnämnda utredningens arbetsresultat och de praktiska åtgärder, som härav kunna föranledas. Någon tids uppskov med den begärda utredningen borde under sådana förhållanden te sig motiverat.

Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag framhåller, att det synes föga troligt att ett statligt bokförlag skulle ha större förutsättningar än de privata och kooperativa bokförlagen att tjäna den exklusiva litteraturen. På grund av vårt språkområdes ringa omfattning måste tyvärr böckerna som regel bli jämförelsevis dyra. Lägre priser än vad Kooperativa förbundet, Folket i Bilds förlag och Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag tillämpa torde f. n. icke vara möjligt att uppnå, då förutsättningen för dessa låga priser bl. a. är den distributionsapparat dessa företag ha tillgång till genom deras förankring i folkrörelserna. En bättre utväg än ett statligt bokförlag synes därför vara att statsmakterna i större utsträckning än hittills ekonomiskt stödja de litterärt betydande författare, som ha svårt att nå en bredare publik, och eventuellt genom ekonomiskt bidrag till utgivningen av dessas verk möjliggör lägre bokpriser.

Ehuru det enligt tidskriftsaktiebolagets mening icke torde vara ändamålsenligt med en bokförlagsverksamhet i statlig regi, vill bolaget ändå — med hänsyn till det stora intresse som bokdistributionsproblemet tilldrar sig och önskvärdheten av att den myckna dimbildningen kring bokförlagens verksamhet skinngas — tillstyrka en allsidig och förutsättningslös utredning av förhållandena inom bokförlagsverksamheten och bokdistributionen i landet.

Sveriges allmänna biblioteksörening framhåller, att en utredning i enlighet med yrkandet i motionen II:53 icke vore förutsättningslös och att föreningen icke kan instämma i förslaget. En utredning i enlighet med yrkandet i motionen II: 8 — allsidig och förutsättningslös — kan givetvis vara till nytta. Föreningen vill för sin del tillstyrka förslaget härom.

Utskottet får för egen del anföra.

Det av motionärerna till behandling upptagna problemkomplexet är tvivelsutan av stor betydelse för kulturlivet. Den roll för den andliga odlingen, som

litteraturen spelar och i ännu högre grad skulle kunna spela om litteraturen i större utsträckning än nu är fallet kunde vinna spridning, motiverar väl att det allmänna intresserar sig för frågan, huruvida förlags- och distributionsverksamheten för närvarande fungerar på ett i allo tillfredsställande sätt. Redan den omständigheten, att en utbredd opinion gör gällande, att allt icke är välbeställt på området, motiverar enligt utskottets mening att en allsidig och förutsättningslös utredning kommer till stånd. Denna utredning synes icke behöva inkludera frågan om ett förbilligande av läroböckerna och i samband härmed eventuellt upprättande av ett statligt förlag för utövande av denna verksamhet, ej heller spörsmålet om sättet för utgivande och distribution av statens offentliga utredningar, eftersom dessa spörsmål redan äro föremål för överväganden av särskilt tillkallade sakkunniga. Men vad gäller förlagsverksamheten i övrigt synes så många problem — exempelvis författarnas ställning till förläggarna, det önskvärda stödet åt strävandena att förbilliga böckerna etc. — påkalla uppmärksamhet, att en utredning synes välmotiverad. Då enligt utskottets mening utredningen bör vara allsidig och förutsättningslös, kan utskottet icke tillstyrka yrkandet i motion II: 53, vari hemställes om utredning och framläggande av förslag om inrättandet av ett statligt bokförlag. Detta innebär likväl icke att detta spörsmål ej skulle kunna upptagas till prövning under utredningen. Tvärtom ligger i betonet av utredningens allsidighet och förutsättningslösa karaktär ett förord för att också detta spörsmål vid sidan av andra bör penetreras. Utskottet vill alltså betrakta saken så, att ett bifall till yrkandet i motion II: 8 innebär en förutsättningslöshet, som icke låter sig förenas med yrkandet i motion II: 53. Det kan tänkas, att skäl tala för inrättandet av ett statligt bokförlag, som hade att konkurrera med privata sådana, men det kan också tänkas, att andra utvägar visa sig mera framkomliga för att nå det syfte, som ligger bakom kraven på en översyn av bokförlags- och bokdistributionsverksamheten.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

1) att andra kammaren för sin del i anledning av motion II: 8 måtte besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning av förhållandena inom bokförlagsverksamheten och bokdistributionsverksamheten i landet; samt

2) att motionen II: 53 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Stockholm den 8 maj 1947.

På utskottets vägnar:

MANNE STÅHL.

Närvarande: Herrar Ståhl, Allard och Hæggbloom*, fröken Olsson*, herrar Svensson i Stenkyrka, Jönsson i Lund och Odhe, fru Möller, fru Ericsson i Luleå och herr Johnsson i Skoglösa*.

* Ej närvarande vid utlåtandes justering.

Reservation

av herrar *Ståhl och Hæggbloom* samt fru *Möller*, som ansett, att utskottets utlåtande och hemställan bort hava följande lydelse:

Utskottet har funnit att en utredning i enlighet med motionen II:53 med det däri uttalade förutfattade syftet, att ett statligt bokförlag skulle inrättas, icke kan tillrådas, bl. a. därför att delar av den motivering, som i motionen anföres, svårigen kunna hålla stånd inför en närmare granskning.

Av de i motionen II: 8 framförda önskemålen torde två av dessa kunna sägas intaga en särställning vid sidan av den större frågan om bokförlagsverksamheten i allmänhet, nämligen tanken på ett statligt skolboksförlag och ett statligt tryckeri. Beträffande den förra frågan vill utskottet påminna därom, att 1945 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om utredning rörande skolboksutgivningen, varvid även inrättandet av ett statligt skolboksförlag borde övervägas. Sedan Kungl. Maj:t bemyndigat statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att i detta syfte tillkalla särskilda sakkunniga, är en sådan utredning, 1945 års lärobokskommitté, numera i arbete, varför åtgärder i detta syfte icke kunna sägas vara för dagen påkallade. Frågan om en ökning av de statliga boktryckeriresurserna är förvisso ett spörsmål, som med hänsyn till det växande omfånget av statens tryckalster kan synas vara i behov av övervägande. Oavsett att staten dels redan förut till sitt förfogande har sådana tryckerier, dels i nuvarande läge komme att ställas inför samma svårigheter som andra tryckerier då det gäller att anskaffa maskiner och andra utensilier, får denna fråga anses vara av så speciell karaktär, att en eventuell utredning i detta ärende icke lämpligen bör sammankopplas med frågan om bokförlagsverksamheten.

Vad så beträffar denna huvudfråga är det givetvis ett önskemål både att våra värdefulla författare skola tillförsäkras bästa möjliga utkomst och trygghet och att deras verk skola vara tillgängliga för allmänheten på bästa möjliga villkor. Såsom framgår av remissutlåtandena hysas dessa önskemål jämväl av förläggarna och författarna, vilket resulterat i dels utgivning av billighetsupplagor i betydande utsträckning av berömda författares verk, dels förhandlingar mellan författare och förläggare om ett normalavtal för reglering av de ekonomiska förhållandena, vilka torde kunna väntas leda till resultat.

Motionärernas uppgift, att utförsäljningspriset av böcker i vårt land skulle ligga högre än i andra länder torde knappast kunna anses styrkt. En jämförelse

med de engelsktalande länderna talar snarast för att skillnaden i bokpris mellan dessa länder och vårt är förhållandevis liten med hänsyn till vårt mycket begränsade språkområde. Det är sant, att bokdistributionen i vårt land rent siffermässigt sett förefaller ta i anspråk en jämförelsevis stor del av böckernas utförsäljningspris. Detta sammanhänger emellertid med vårt system av distribution, den s. k. kommissionsbokhandeln, vilket tillförsäkrar alla författare, även de okända och mindre lästa, spridning till alla delar av landet. Givetvis skulle, om endast säkra »bestsellers» distribuerades, bokhandels andel av kostnaderna avsevärt kunna nedbringas. Då detta emellertid skulle medföra en uppenbar nackdel för författarna och minska möjligheterna för spridning av fullödlig litteratur, måste det nuvarande systemet ur kulturell synpunkt vara avgjort att föredraga. Att som helhet bokhandels anpart av utförsäljningspriset näppeligen är för stor, framgår därunder, att bokhandeln som sådan under normala förhållanden ej torde vara en särskilt lukrativ rörelse här i landet.

I motionen antydes vidare, att bokförlagens andel av inkomsterna på böcker är alltför stor, att samarbete mellan förlagen utövas för att hålla dessa inkomster på en hög nivå, att »bokförläggarmarginalerna bli breda». En närmare undersökning ger vid handen, att några av våra bokförlag såsom ekonomiska företag äro starka och vinstgivande. Lika obestriddt är emellertid, att andra förlag — de torde f. ö. snarast utgöra flertalet — kämpa med ekonomiska svårigheter, bl. a. därför att författarna gärna söka sig över till de ekonomiskt bärkraftiga företagen, då dessa kunna erbjuda författarna ekonomiska förmåner utöver sedvanliga honorar. Beträffande samarbetet mellan förlagen finns ingenting som tyder på en koncernbildning av monopolistisk art. Det bör observeras, att vårt land äger en rad bokförlag, bl. a. i anslutning till folkrörelser och organisationer, som se som sitt intresse att motverka dylik monopolism. Detta gäller icke blott sådana företag som exempelvis Tiden, Folket i Bild, Kooperativa förbundet och Lantbruksförbundets Tidskriftsaktiebolag utan även Svenska Kyrkans Diakonistyrelses förlag, de många ingalunda obetydliga frikyrkliga samfundens bokförlag, andra att förtiga, vilka icke ha karaktär av i egentlig mening affärsföretag. Dessa förhållanden synas ge vid handen, att ett efter affärsmässiga principer arbetande statligt förlag icke skulle bli i stånd att bättre än de nuvarande förlagen konkurrera om författarna och den bokköpande allmänheten.

Om således några fördelar med ett statligt bokförlag enligt utskottets mening icke kunna motivera en utredning på hithörande område, skönjas obestriddligen risker, som direkt tala mot utredning rörande ett statligt förlag. Nära till hands skulle exempelvis ligga misstanken, att statsförlaget genom myndigheternas fördelning av papper, av maskiner o. dyl., som f. n. är och under överskådlig tid torde bli ett av bokförlagens största bekymmer, komme att otillbörligen gynnas. Allt detta skulle vålla så mycket irritation, att om fördelarna med

statförlaget, såsom ovan påvisats, utebleve, nackdelarna komme att bli så mycket mer iögonenfallande.

Därtill kommer en verklig fara som i dylika sammanhang alltid inställer sig, och som icke heller motionärerna helt undgått, nämligen risken av direkt eller indirekt auktoriserad litteratur. I två olika sammanhang snudda motionärerna vid denna tankegång, nämligen dels vid omdömena om biografiska verk av »geschäftsbetonad karaktär», dels också vid rekommendationerna för något slags »rådgivande och övervakande organ, ett statens bokråd». Det kan ligga nära till hands att instämma i motionärens omdöme om här åsyftade biografiska verk, de må gälla persongallerier av medlemmarna i vissa kårer, invånarna i en viss provins, gods och gårdar i olika landsdelar eller dylikt. Men vilket omdöme kan här ha rätt att betraktas som så objektivt, att det skulle kunna utrustas med fullmakt att auktorisera eller censurera? Om det finns en allmänhet med tycke för samlingsverk av detta slag, bör då denna allmänhets smak icke tillgodoses? Om en demokratisk stat skulle utrustas med fullmakt att försvåra eller förhindra dylik bokspridning, var komme då de slutliga gränserna för statlig censur att dragas? Så sent som vid 1945 års riksdag avsåg andra kammaren ett förslag om inrättande av en granskningsnämnd över veckopressen. Måste inte den nu framkastade tanken anses beröra ett ännu mer ömtåligt och grannlaga område för statlig censur? Utskottet tvekar icke att besvara denna fråga med ja.

Ännu starkare anmäla sig betänkligheter av denna art inför motionärernas skissering av ett »statens bokråd». Här ligger tanken på en statsauktorisering av bokutgivningen direkt i synfältet. Men det behöver icke understrykas, hur oförenlig varje ansats i sådan riktning måste sägas vara med medborgarfriheten i ett samhälle, vars grundlag stadgar icke blott tros- och tankefrihet utan jämväl yttrande- och tryckfrihet. Varje åtgärd som kan innebära risker i sådan riktning måste bestämt avvisas.

Då sålunda frågan om skolboksutgivningen redan är föremål för utredning och då organisationen av det statliga trycket måste anses utgöra en teknisk specialfråga, då vidare några fördelar genom resultatet av en utredning av bokförlagsverksamheten och bokdistributionen icke kunna påvisas vare sig för allmänheten, författarna eller förläggarna men då däremot betydande risker av här påpekad art redan vid motionärernas skissering av detta utredningsprojekt kommit inom synhåll, får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att motionerna II:8 och II:53 icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.